

A

Pedagógiai Programja
Helyi Tantervek – II.

Klasszikus zene
Egyházzene

Tartalomjegyzék

Egyházzene	3
Alapfokú évfolyamok	3
1. évfolyam	3
Fejlesztési feladatok	3
Ajánlott tananyag	3
Egyházzene–irodalom:	3
Németalföld művészete (15. század), a klasszikus vokálpolyfónia (16. század),	3
Követelmény	3
Év végi vizsga ajánlott anyaga	3
2. évfolyam	4
Fejlesztési feladatok	4
Ajánlott tananyag	4
Követelmény	4
Év végi vizsga ajánlott anyaga	4
Követelmények az alapfokú évfolyamok elvégzése után:	5
A tanuló ismerje:	5
Továbbképző évfolyamok	5
Népelemek:	5
3. évfolyam	6
Fejlesztési feladatok	6
Ajánlott tananyag	6
Év végi vizsga ajánlott anyaga	6
4. évfolyam	6
Fejlesztési feladatok	6
Ajánlott tananyag	6
Év végi vizsga ajánlott anyaga	7
5. évfolyam	7
Fejlesztési feladatok	7
Ajánlott tananyag	7
Év végi vizsga ajánlott anyaga	8
6. évfolyam	8
Fejlesztési feladatok	8
Ajánlott tananyag	8
Követelmények a továbbképző évfolyamok elvégzése után:	9
Az alapfok követelményein túl:	9
A tanuló tudja:	9
A tanuló tudjon:	9
A tanuló ismerje:	9
A tanuló tudjon:	9
A tananyag feldolgozásához szükséges kötelező (minimális) taneszközök	10

Egyházzene

Az egyházzene komplex tantárgy, mely több műveltségterületet – Bibliaismeret, Liturgikus ismeretek, Népének, Gregorián, Egyházzene–irodalom és zenei ismeretek – foglal magába.

A program célja az európai egyházzene megismertetése, illetve olyan elméleti és gyakorlati ismeretek tanítása, amelyek felkészítik a tanulót egy liturgikus alkalmon, vagy egyházzenei hangversenyen való részvételre, szélesítik látókörét, bővítik zenei ismereteit.

Alapfokú évfolyamok

1. évfolyam

Fejlesztési feladatok

Bevezetés az egyházzenebe, a gregorián, a középkor, reneszánsz és kora–barokk egyházi zene vázlatos története az egyházzene–irodalom szemelvényein keresztül. Vázlatos népének–történet a felsorolt korszakokból. Bibliaismereti tanulmányok az előforduló zenei részletek szövegeinek tükrében.

Ajánlott tananyag

Gregorián:

– a gregorián ének kialakulása, elnevezése, jellemzői, lejegyzése, énekfajtái, liturgiában betöltött szerepe.

Egyházzene–irodalom:

- szolmizáció keletkezése,
- a többszólamúság kezdeti formái,
- Ars Antiqua (13. század),
- a reneszánsz zenéje: a reneszánsz kezdetei: az Ars Nova művészete (14. század),

Németalföld művészete (15. század), a klasszikus vokálpolyfónia (16. század),

– barokk stílus kialakulása, jellemzői (17. század)

Liturgikus ismeretek:

- a liturgia alapvető formái, annak elemei,
- az egyházi év felépítése, szerkezete, a főbb ünnepek,
- a mise felépítése,
- a protestáns istentiszteletek,
- a liturgikus alkalmakon való részvétel és viselkedés alapvető szabályai.

Népének:

– Az egyházzene–irodalomhoz, ill. az egyházi évhez kapcsolódó felekezeti anyag.

Követelmény

- Az egyházzene–irodalom alapvető fogalmainak ismerete,
- 4 népének elsajátítása a saját felekezet repertoárjának ajánlott énekei közül,
- Az egyházi év saját felekezet szerinti felépítésének ismerete,
- Az év közben előforduló zenei szemelvények hallás utáni műfaji felismerése.

Év végi vizsga ajánlott anyaga

– Összefoglaló óra az éves anyagból

2. évfolyam

Fejlesztési feladatok

Az egyházzene történetéből az érett barokk, a klasszika, a romantika, a XX. század és a kortárs korszakok vázlatos története az egyházzene–irodalom szemelvényein keresztül. Vázlatos népének–történet a felsorolt korszakokból. Bibliaismereti tanulmányok az előforduló zenei részletek szövegeinek tükrében.

Ajánlott tananyag

Egyházzene–irodalom:

- Bach és Händel művészete (kitekintés néhány kortárs szerzőre),
- a bécsi klasszika egyházzenei jelentősége,
- a romantika zenéje,
- ismerkedés a századforduló és a 20. század első felének főbb zenei stílusirányzataival,
- kortárs zene.

Liturgikus ismeretek:

- a liturgikus öltözékek,
- a liturgikus színek,
- a zsoltosima imaórái.

Népének:

- Az egyházzene–irodalomhoz, ill. az egyházi évhez kapcsolódó felekezeti anyag.

Dobszay László: A gregorián ének kézikönyve. (Editio Musica, 1993.)

Rajeczky Benjamin: Mi a gregorián? (Zeneműkiadó, 1981.)

Escigno, E. – Garavaglia, R.: A keresztény és világi ének a középkorban. (Zeneműkiadó, 1987.)

Wilson, Andrew – Dickson: Cantate Domino. A kereszténység zenéje. A gregoriántól a gospelig. A magyarországi nagyegyházak zenéjének története. (Gemini, 1992.)

Gülke, Peter: Szerzetesek, polgárok, trubadúrok. A középkor zenéje. (Zeneműkiadó, 1979.)

Brown, Howard M.: A reneszánsz zenéje. (Zeneműkiadó, 1980.)

Palisca, Claude V.: Barokk zene. (Zeneműkiadó, 1976.)

Rosen, Charles: A klasszikus stílus. Haydn, Mozart, Beethoven. (Zeneműkiadó, 1977.)

Dobák Pál: A romantikus zene története. (Tankönyvkiadó, 1983.)

Salzman, Eric: A 20. század zenéje. (Zeneműkiadó, 1980.)

Fábián Imre: A huszadik század zenéje. (Gondolat, 1966.)

Kókai Rezső – Fábián Imre: Századunk zenéje. (Gondolat, 1967.)

Miért szép századunk zenéje? Szerkesztette Kroó György. (Gondolat, 1974.)

Várnai Péter: Oratóriumok könyve. (Zeneműkiadó, 1972.)

Követelmény

Az egyházzene–irodalom alapvető fogalmainak ismerete.

Négy népének elsajátítása a saját felekezet repertoárjának ajánlott énekei közül.

A liturgikus öltözékeinek, színeinek ismerete.

Az év közben előforduló zenei szemelvények hallás utáni műfaji felismerése.

Év végi vizsga ajánlott anyaga

- Összefoglaló óra az éves anyagból

Követelmények az alapfokú évfolyamok elvégzése után:

A tanuló ismerje:

- a liturgia alapvető formáit, annak elemeit
- az egyházi év felépítését, szerkezetét, a főbb ünnepeket, a liturgikus színeket
- a liturgikus öltözékeket
- a mise felépítését
- a zsoltosma imaóráit
- a protestáns istentiszteleteket
- a liturgikus alkalmakon való részvétel és viselkedés alapvető szabályait
- a történelmi egyházak által meghatározott, ún. műveltségi népénekanyagot
- az énekeskönyvben szereplő gregorián tételeket, illetve párhuzamokat
- népénekeket,
- a kvadrát kottát olvasni, az alapvető neumákat
- az egyházzene történetéből a gregorián, reneszánsz és barokk történetét

Továbbképző évfolyamok

Javasolt az elvégzett anyag elmélyítése érdekében egyházzenei hangversenyek, liturgikus alkalmak látogatása, valamint a körzetben található iskolák működő egyházzene csoportjaival közös órák szervezése. A Bibliaismeret és Liturgikus ismeretek óráira szakemberek (pap, lelkész, hittan tanár) meghívása lehet indokolt.

A továbbképző négy évfolyama során a tanuló kottából ismerje a műveltségi anyagból az alább felsorolt énekeket. Egyéb felekezet esetében a tanár mérlegelje saját ismeretei alapján a népének követelményeket.

Népénekek:

Evangélikus: 40, 42, 44, 47, 52, 54, 57, 58, 72, 76, 80, 96, 101, 108, 109, 113, 115, 116, 121, 131, 132, 136, 150, 151, 152, 157, 158, 161, 185, 188, 189, 198, 200, 208, 213, 215, 222, 229, 231, 232, 233, 235, 254, 255, 260, 263, 266, 274, 276, 279, 280, 286, 291, 308, 331, 336, 337, 346, 357, 359, 361, 365, 369, 371, 378, 379, 388, 389, 402, 405, 412, 417, 422, 423, 431, 443, 493, 503, 512.

Katolikus: 3, 6, 7, 22, 25, 26, 28, 30, 37, 41, 43, 54, 59, 63, 67, 82, 98, 100, 105, 126, 128, 142, 149, 157, 161, 162, 165, 168, 169, 189, 190, 219, 221, 222, 224, 226, 234, 287, 352, 358.

Református: 6, 8, 23, 25, 32, 33, 34, 38, 40, 42, 47, 50, 65, 66, 68, 77, 80, 84, 89, 90, 96, 99, 105, 130, 134, 135, 138, 150, 151, 161, 165, 167, 171, 174, 185, 192, 205, 215, 217, 220, 225, 226, 234, 241, 251, 254, 255, 256, 263, 265, 272, 274, 276, 294, 296, 299, 301, 303, 312, 315, 316, 318, 326, 329, 337, 341, 342, 343, 345, 370, 373, 380, 390, 434, 447, 459, 475, 483, 485, 500, 503, 511, 512.

B. Műveltségi anyag:

Evangélikus: 40, 57, 131, 150, 161, 188, 200, 254, 291, 361.

Katolikus: 6, 8, 28, 41, 67, 100, 105, 130, 190, 191.

Református: 42, 68, 90, 150, 161, 225, 254, 256, 286, 380.

3. évfolyam

Fejlesztési feladatok

A gregorián és a középkori egyházzene 2. évfolyamon megszerzett ismereteinek bővítése, főként a gyakorlati zenei részre helyezve a hangsúlyt.

Ajánlott tananyag

- Zsoltártónusok,
- egyszerűbb gregorián misetételek (Missa Mundi),
- a gregorián hangjegyrész vázlatos története,
- a gregorián ének műfajai,
- zsidó liturgikus dallamok,
- bizánci énekek,
- homofónia és polifónia, vokális és instrumentális zene fogalma,
- a középkori többszólamúság egyszerűbb darabjai,
- zenei műfajok, formák, művek hallás utáni felismerése, darabok elemzése,
- a felekezetek alapvető istentiszteleti anyaga,
- 10 népének elsajátítása az ajánlott énekek közül, 2 az ún. műveltségi anyagból,
- lapról olvasás: az énekeskönyvek dallamaiból (Éneklő Egyház, Evangélikus Énekeskönyv, Református Énekeskönyv) és könnyű gregorián tételek kvadrát kottából,
- népének történet – az évfolyami egyházzene–irodalom anyag korszakához kapcsolódóan.

Dobszay László: A gregorián ének kézikönyve. (Editio Musica, 1993.)

Rajeczky Benjamin: Mi a gregorián? (Zeneműkiadó, 1981.)

Escigno, E. – Garavaglia, R.: A keresztény és világi ének a középkorban. (Zeneműkiadó, 1987.)

Wilson, Andrew – Dickson: Cantate Domino. A kereszténység zenéje. A gregoriántól a gospelig. A magyarországi nagyegyházak zenéjének története. (Gemini, 1992.)

Gülke, Peter: Szerzetesek, polgárok, trubadúrok. A középkor zenéje. (Zeneműkiadó, 1979.)

Brown, Howard M.: A reneszánsz zenéje. (Zeneműkiadó, 1980.)

Palisca, Claude V.: Barokk zene. (Zeneműkiadó, 1976.)

Fank Oszkár: Formák, műfajok a barokk és klasszikus zenében. A szerző magánkiadása. Budapest 1996.

Rosen, Charles: A klasszikus stílus. Haydn, Mozart, Beethoven. (Zeneműkiadó)

Év végi vizsga ajánlott anyaga

- Összefoglaló óra az éves anyagból

4. évfolyam

Fejlesztési feladatok

A reneszánsz és kora–barokk egyházzene, a 2. évfolyamon megszerzett ismereteinek bővítése, főként a gyakorlati zenei részre helyezve a hangsúlyt.

Ajánlott tananyag

- Recitált Magnificat (magyar nyelven, tetszés szerinti zsoltártónuson),
- egyházi műfajok: mise, motetta,
- kétszólamú reneszánsz és kora–barokk vokális és instrumentális művek megismerése, előadása,
- zenei műfajok, formák, művek hallás utáni felismerése, darabok elemzése,
- a kereszténység története a Reformációig,
- a keresztény/keresztény liturgia alapvető elemei,
- 10 népének elsajátítása az ajánlott énekek közül, 2 az ún. műveltségi anyagból,
- lapról olvasás: az énekeskönyvek dallamaiból (Éneklő Egyház, Evangélikus Énekeskönyv, Református Énekeskönyv),
- népének történet – az évfolyami egyházzene–irodalom anyag korszakához kapcsolódóan,
- az orgona liturgikus funkciója.

Dobszay László: A zsolozsma
Barsi Balázs: A liturgikus év
Dobszay László: Bevezetés a gregorián énekbe (középfokra)
Dobszay László: A magyar egyházzene–történet forrásai
Szendrei Janka: A himnusz
Dobszay László: Latin–magyar himnárium
Papp Anette: A graduál–antifónák középkori kapcsolatai
Dobszay László: A római mise énekrendje
Schmelowsky Ágoston: Rövid bevezetés a zsidó liturgiába
Dobszay László: Ólatin liturgiák énekei
Szendrei Janka: Az alleluja
Dobszay László: Az antifona
Szendrei Janka: A responsorium
Dobszay László (szerk.): Gregorián példatár
Dobszay László: Psalmorum Melodia

Év végi vizsga ajánlott anyaga

– Összefoglaló óra az éves anyagból

5. évfolyam

Fejlesztési feladatok

Az érett barokk és klasszikus korszak egyházzenejének 3. évfolyamon megszerzett ismereteinek bővítése, főként a gyakorlati zenei részre helyezve a hangsúlyt.

Ajánlott tananyag

- A graduál műfaja,
- kétszólamú érett barokk és klasszikus vokális és instrumentális művek megismerése, előadása,
- kánonok és quodlibetek éneklése,
- zenei műfajok, formák, művek hallás utáni felismerése,
- a kereszténység története a Reformációtól,
- az istentiszteleten, misén kívüli egyéb szertartások liturgiáinak jellemzői,
- a hazai énekeskönyvek tartalma, használata (Éneklő Egyház, Evangélikus Énekeskönyv, Református Énekeskönyv)
- 10 népének elsajátítása az ajánlott énekek közül, 2 az ún. műveltségi anyagból,
- lapról olvasás: az énekeskönyvek dallamaiból (Éneklő Egyház, Evangélikus Énekeskönyv, Református Énekeskönyv),
- népének történet – az évfolyami egyházzene–irodalom anyag korszakához kapcsolódóan,
- az orgona fő részei.

Dobszay László: A zsolozsma
Barsi Balázs: A liturgikus év
Dobszay László: Bevezetés a gregorián énekbe (középfokra)
Dobszay László: A magyar egyházzene–történet forrásai
Szendrei Janka: A himnusz
Dobszay László: Latin–magyar himnárium
Papp Anette: A graduál–antifónák középkori kapcsolatai
Dobszay László: A római mise énekrendje
Schmelowsky Ágoston: Rövid bevezetés a zsidó liturgiába
Dobszay László: Ólatin liturgiák énekei
Szendrei Janka: Az alleluja
Dobszay László: Az antifona
Szendrei Janka: A responsorium
Dobszay László (szerk.): Gregorián példatár
Dobszay László: Psalmorum Melodia

Év végi vizsga ajánlott anyaga

– Összefoglaló óra az éves anyagból

6. évfolyam

Fejlesztési feladatok

A romantikus, XX. századi és kortárs egyházzene 2. évfolyamon megszerzett ismereteinek bővítése, főként a gyakorlati zenei részre helyezve a hangsúlyt.

Ajánlott tananyag

- Az egyház jelképei,
- zenei műfajok, formák, művek hallás utáni felismerése,
- kétszólamú romantikus, XX. századi, kortárs vokális és instrumentális művek megismerése, előadása,
- a hazai énekeskönyvek tartalma, használata (Éneklő Egyház, Evangélikus Énekeskönyv, Református Énekeskönyv)
- 10 népének elsajátítása az ajánlott énekek közül, 2 az ún. műveltségi anyagból,
- lapról olvasás: az énekeskönyvek dallamaiból (Éneklő Egyház, Evangélikus Énekeskönyv, Református Énekeskönyv),
- népének történet – az évfolyami egyházzene–irodalom anyag korszakához kapcsolódóan,
- az orgona felépítésére és ápolására vonatkozó alapvető tudnivalók.

Dobszay László: Az antifona

Szendrei Janka: A responsorium

Dobszay László (szerk.): Gregorián példatár

Dobszay László: Psalmorum Melodia

Dobszay László: Responsoria de Psalmista

Szendrei Janka: A Verbum caro responzóriumtípus

O. Lassus: (Közz.: Soós András) Nyolc Magnificat

J. J. Fux: (Közz.: Soós András) Ádventi Offertoriumok

A. Lotti: (Közz.: Soós András) Mise-tételek

B. Resinarius: (Közz.: Soós András) Responzóriumok

(Közz.: Soós András) Polifón vesperás–zsoltárok és antifonák a Rhau-gyűjteményből

G. Dufay: (Közz.: Szendrei Janka) 15 himnusz

(Közz.: Soós András) Középkori angol carolok

G. P. Palestrina: (Közz.: Soós András) Himnuszok

(Közz.: Mezei János) Korai polifónia I. –

Cl. Goudimel: (Közz.: Bódis Tamás) Négyszólamú zsoltárok I–II.

J. H. Schein: (Közz.: Dobszay László) 18 karácsonyi korál

(Közz.: Soós András) Kétszólamú reneszánsz kórustételek

(Közz.: Dobszay L. és Mezei J.) Bicinia sacra

T. L. de Victoria: (Közz. Kovács A.) Motetták

J. H. Schein: (Közz. Dobszay László) Korálok az egész évre

G. J. Werner: (Közz.: Dobszay Ágnes) Polifon himnuszok

(Közz.: Dobszay László) Vademecum. Egyházzeneszek útikönyve

(Közz.: Kamp S. és Kovács A.) Romantikus egyházi kórusművek – Liszt és Reger

G. P. da Palestrina (Közz.: Kovács A.) Húsz motetta

A magyar népének népzenei felvételeken (Közz.: Dobszay László és Németh István)

Követelmények a továbbképző évfolyamok elvégzése után:

Az alapfok követelményein túl:

A tanuló tudja:

- a zsoltártónusokat
- az egyszerűbb gregorián misetételeket (Missa Mundit)
- az egyházzene történetének legfontosabb stílusait
- az orgona fő részeit és liturgikus funkcióját

A tanuló tudjon:

- zongorán, orgonán népéneket kísélni
- a szkóla, illetve énekkar tagjaként nyilvánosan szerepelni,

A tanuló ismerje:

- a keresztyén/keresztyén a liturgia alapvető elemeit
- a felekezetek énekepertoár fő műfajait
- a felekezetek alapvető istentiszteleti énekanyagot
- az egyház jelképeit
- a keresztyénység történetének jelentősebb fordulópontjait évszámmal
- egyéb szertartások liturgiáinak jellemzőit
- a hazai énekeskönyvek tartalmát és használatát
- az alapfokon meghatározott népénekeket,
- a népének történetet vázlatosan
- a gregorián ének műfajait
- a gregorián hangjegyzés vázlatos történetét

A tanuló tudjon:

- egy zsidó liturgikus éneket
- három rövid gregorián tételt latinul
- három magyar graduál–dallamot
- lapról olvasni az Éneklő Egyház, az Evangélikus, illetve Református Énekeskönyv dallamaiból
- lapról olvasni könnyű gregorián tételeket kvadrát kottából
- az instrumentális és vokális egyházi zene legjellegzetesebb műfajait
- két könnyű egyházzenei művet énekes, illetve hangszeres együttesben előadni
- további három egyházzenei művet elemezni
- az egyházzene történetének legfontosabb stílusait (klasszika, romantika, XX. század, kortárs)
- tanórai keretben zongorán, orgonán népéneket kísélni, illetve saját hangszerén közreműködni

---

A tananyag feldolgozásához szükséges kötelező (minimális) taneszközök

Jól hangolt zongora (pianínó), zongoraszék.

Megfelelő méretű ötvonalas tábla, írásvetítő, projektor, vetítővászon.

A zenehallgatáshoz, elemzéshez, az egyes zeneművek részletkiemeléséhez szükséges Hi-Fi-berendezés.

A követelmények elsajátításához szükséges bemutató anyag, CD-k, DVD-k, kották, szakkönyvek.